

Rizična igra- perspektiva odgojitelja i roditelja

Kolarić, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:880035>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-05**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education -
Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Ivana Kolarić

RIZIČNA IGRA – PERSPEKTIVA ODGOJITELJA I RODITELJA

Završni rad

Mentor: dr. sc. Edita Rogulj, doc.

Sumentor rada: Anabela Kunert

Petrinja, kolovoz 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Ivana Kolarić

RIZIČNA IGRA – PERSPEKTIVA RODITELJA I ODGOJITELJA

Završni rad

Mentor: dr. sc. Edita Rogulj, doc.

Sumentor rada: Anabela Kunert

Petrinja, kolovoz 2024.

Zahvala

Želim izraziti zahvalnost mentorici, profesorici Anabeli Kunert, na pomoći i smjernicama tijekom pisanja mog završnog rada. Zahvaljujem na podršci i povjerenju koje ste pokazali jačajući moje kompetencije. Vaša podrška ostat će značajan dio moje akademske budućnosti.

Sadržaj

Sažetak	1
Abstract	2
1. Uvod	3
2. Igra	4
2.1. Igra u različitim kulturama	4
3. Dijete i istraživanje	5
3.1. Simbolizacija i semiotičke naznake	5
3.2. Predmeti i materijali istraživanja i izražavanja	5
4. Rizična igra	6
5. Igra na otvorenom i rizik	7
5.1. Vrste rizične igre	7
5.1.1. Igre na visini	8
5.1.2. Igre velikih brzina	8
5.1.3. Igre s opasnim alatima.....	9
5.1.4. Gruba igra	9
6. Odgojitelj	10
6.1. Implicitna pedagogija odgojitelja	10
6.2. Suradnja među odgojiteljima	11
7. Roditeljski stil helikopter i rizična igra: razmatranje optimalnog pristupa	12
8. Perspektiva roditelja	13
8.1. Razlozi zabrinutosti	13
8.2. Kulturni utjecaji.....	14
8.3. Kako balansirati između rizika i sigurnosti?	14
9. Suradnja odgojitelja i roditelja	15
9.1. Konkretna suradnja u rizičnoj igri	15
9.2. Primjeri dobre prakse	16
9.3. Primjeri dobre prakse u Republici Hrvatskoj	18
10. Zaključak	20
11. Literatura	21

Sažetak

Kako bismo lakše razumjeli stavove o rizičnoj igri u završnom radu proučene su prednosti i nedostaci rizične igre te stavovi odgojitelja i roditelja. Rizična igra je aktivnost koja uključuje određeni stupanj rizika. Igra ima važnu ulogu u dječjem razvoju jer potiče autonomiju, kreativnost, motoričke i socijalne vještine. Stoga se pojašnjava pojam rizične igre i njezina važnost za dječji razvoj. Opisuju različite vrste rizične igre poput igre na visini, igre velikih brzina, igre s opasnim alatima i gruba igra. Rizična igra doprinosi cjelokupnom fizičkom, kognitivnom, emocionalnom i socijalnom razvoju djeteta. Iako rizična igra donosi mnoge prednosti za dječji razvoj, važno je istaknuti potencijalne nedostatke poput rizika od ozljede, pritiska društvenih normi te straha kod djeteta. Također, spominju se percepcije odgojitelja i roditelja te važnost suradnje poticanjem edukacije roditelja, kvalitetne i iskrene komunikacije. Odgojitelji češće ističu razvojnu korist rizične igre i skloni su pripremanju i pružanju mogućnosti za igranje djece u sigurnom okružju. S druge strane, većina roditelja češće izražava zabrinutost zbog potencijalnih ozljeda. Primjeri dobre prakse uključuju organizaciju izleta u prirodu gdje roditelji sudjeluju kao volonteri, prirodna igrališta koja djeci omogućuju sigurno istraživanje te šumske vrtičke grupe koje potiču fizički razvoj i samostalnost. U Hrvatskoj, osim vrtičkih skupina, spominju se projekti poput škole u prirodi te avanturističkih parkova koji pružaju djeci priliku za spoznajno učenje kroz izazovne aktivnosti na otvorenom.

Ključne riječi: odgojitelj, rizična igra, roditelji, suradnja, razvoj

Abstract

In order to better understand attitudes about risky play, the advantages and disadvantages of risky play and the attitudes of educators and parents were studied in the final paper. A risky game is an activity that involves a certain degree of risk. Play has an important role in children's development because it encourages autonomy, creativity, motor and social skills. Therefore, the concept of risky play and its importance for children's development is clarified. They describe different types of risky play such as height play, high speed play, play with dangerous tools and rough play. Risky play contributes to the overall physical, cognitive, emotional and social development of a child. Although risky play brings many advantages for children's development, it is important to point out potential disadvantages such as the risk of injury, the pressure of social norms and fear. Also, the perceptions of educators and parents are mentioned, as well as the importance of cooperation by encouraging parent education, quality and honest communication. Educators more often emphasize the developmental benefit of risky play and tend to prepare and provide opportunities for children to play in a safe environment. On the other hand, most parents often express concern about potential injuries. Examples of good practice include the organization of nature trips where parents participate as volunteers, natural playgrounds that allow children to explore safely and forest kindergarten groups that encourage physical development and independence. In Croatia, in addition to kindergarten groups, projects such as schools in nature and adventure parks which provide children with the opportunity for cognitive learning through challenging outdoor activities.

Key words: educator, risky play, parents, cooperation, development

1. Uvod

Rizična igra je pojam koji se definira kao igra u kojoj se djeci omogućavaju i dopuštaju izazovi, testiranje vlastitih mogućnosti i istraživanje granica. Na razvoj djeteta mogu značajno utjecati igre koje uključuju elemente rizika. Kroz igru dijete uči o svojim granicama, razvija motoričke vještine, stječe kreativnost i samopouzdanje te uči kako se nositi s neizvjesnošću. Međutim, previše rizika može dovesti do ozljede i straha, što može stvoriti problem u psihičkom i fizičkom razvoju djeteta. Manjkom boravka u prirodi i na otvorenom prostoru smanjujemo prirodno istraživanje, što možemo objasniti strahom za dječju sigurnost. (Prott, Schepers i Liempd, 2010, prema Visković, Sunko, Mendeš, 2019).

Stajališta odgojitelja u vezi s rizikom uključuju razmišljanja temeljena na profesionalnim smjernicama i teorijama razvoja djece. Uključeni su u stvaranje sigurnog, ali stimulativnog okružja u kojem bi djeca trebala moći slobodno istraživati i učiti o svijetu kroz igru. Njihov pristup obično uključuje promišljene aktivnosti koje osiguravaju dozu sigurnosti i izazova. U tom se kontekstu djeci pruža prilika da stvore granice uz strukturiran pristup (Petrović-Sočo, 2009). S druge strane, roditelji često imaju pristup utemeljen na njihovim strahovima te čak i lošim iskustvima. Dok neki potiču rizičnu igru shvaćajući prednosti, drugi su skloniji maksimalnoj zaštiti svoje djece. Ova razlika u pristupu može dovesti do problema u partnerstvu roditelja i odgojitelja, ali i do različitih iskustava za djecu u vrtiću i kod kuće.

2. Igra

Djeca su kroz igru oduvijek istraživala, učila i razvijala svoje mogućnosti. Od simboličkog igranja uloga do složenijih sportskih organizacija, dječja igra obuhvaćala je sve što budi dječji interes, tj. ovisno o interesima te prirodnom okruženju i sposobnostima. Danas, uz postojeće oblike igre, upoznajemo se i s digitalnom tehnologijom poput videoigara ili interaktivnim medijima. Kroz igru djeca uče dinamiku društvene zajednice, razvijaju kognitivne vještine te otkrivaju svoju emocionalnu stranu. U pogledu tjelesne igre, djeca se upoznaju sa skakanjem, trčanjem, penjanjem, balansiranjem te tako razvijaju svoje motoričke vještine (Sandseter, 2011). S druge strane, simboličke igre, koje često prate izmišljeni scenariji ili igranje uloga, omogućuju djeci da se kreativno izraze i ujedno razvijaju jezik, empatiju i vještine rješavanja problema. Uživajući dok se pretvaraju da su superheroji ili likovi iz omiljenih priča ili izmišljenih priča, uče kako razmišljati izvan okvira i kako komunicirati s drugima. Igre s pravilima, kao što su oznake, skrivača, čovječe ne ljuti se, djecu uče konceptima odgode zadovoljstva, poštenja i strategije (Došen Dobud, 2005). Ove igre su zabavne, ali istovremeno pomažu djeci da razumiju socijalne norme zajednice u kojoj odrastaju. Digitalne tehnologije su također postale sve važnije u igrama. Već nekoliko desetljeća igraju se videoigrama, a posljednjih godina pokreću se obrazovne aplikacije i interaktivne igračke (Čakmazović, 2021).

2.1. Igra u različitim kulturama

Jedan od ključnih pojmova vezanih za djetetovu igru je i njezina jedinstvenost. Kroz igru se djeca svih kultura od rođenja igraju, neovisno o socijalnom statusu. Svako dijete neovisno o kulturi otkriva okolinu na svoj, jedinstveni način. „O razlikama u igri između razvijenih zajednica, na primjer o međukulturalnim razlikama u igri djece razvijenih europskih naroda, nema analize, odnosno podaci upućuju na to da u tim zajednicama nailazimo na sve kategorije igara” (Duran, 2001, str. 42). Podaci o kulturi igranja govore o činjenici da igra pridonosi kognitivnom, društvenom, emocionalnom i fizičkom razvoju.

3. Dijete i istraživanje

„Logikom samog življenja, malom je djetetu predodređeno da istražuje, otkriva, eksperimentira, na različite načine simbolizira, odnosno da eksploraciju isprepleće s ekspresijom u široko izraženim varijantama” (Došen Dobud, 2005, str. 11). Tijekom prvih šest godina života dijete prolazi kroz različite razvojne faze koje oblikuju njihovu sposobnost za istraživanje. Od ranog istraživanja senzornih područja u novorođenčadi do istraživanja prostora i objekata u predškolskoj dobi, svaka faza razvoja donosi nove izazove i mogućnosti za učenje (Došen Dobud 2005).

3.1. Simbolizacija i semiotičke naznake

„Simbolizacija, semiotičke naznake u pravilu ne prethode istraživanju, ali se tijekom njegova širenja i razvoja s njim isprepleću. Simbolizacija i semiotičke naznake mogu pojedinačno obuhvatiti svaki predmet s kojim dijete dolazi u interakciju (Došen Dobud, 2005, str. 20)”. Igra je prirodni izvor simbolizacije kod djece. Kroz igru dijete stvara imaginarni svijet koji koristi razne objekte, likove i situacije kao simbole za svoje stvarne ili zamišljene situacije. Koristeći uloge, dijaloge i akciju razvijaju se u kognitivnom, emocionalnom i socijalnom kontekstu. Simbolizacija i semiotičke naznake temelji su dječje kreativnosti i komunikacije. Igra crtanja, pričanje priče i zamišljanja doprinose razvoju djetetova izraza (Došen Dobud, 2005).

3.2. Predmeti i materijali istraživanja i izražavanja

Materijali koje djeca koriste za istraživanje mogu biti različiti. Uključuju raznolike igračke, blokove, plasteline, boje, prirodne materijale poput kamenja, pijeska, grančica te svakodnevne predmete poput posuđa ili alata. Raznolikost alata omogućuje djeci da istražuju različite teksture, oblike, boje i funkcije što potiče razvoj njihovih kognitivnih i senzornih sposobnosti (Došen Dobud, 2005). Predmeti istraživanja obuhvaćaju sve što djeca mogu istraživati u svom okruženju. To može uključivati živa bića poput kukaca, biljaka i životinja te nežive objekte kao što su stolovi, stolica, knjige ili igračke. Svaki predmet pruža djeci priliku za istraživanje, postavljanje pitanja i stjecanja novih spoznaja o svijetu oko sebe. Materijali i predmeti istraživanja mogu se koristiti u raznim kontekstima poput obrazovnih ustanova, igrališta, domova, prirode i zajednice. U obrazovnom okruženju materijali se koriste kako bi potaknuli aktivno učenje putem istraživanja i otkrivanja. U igri oni potiču kreativnost, suradnju i socijalnu interakciju, dok u prirodi pružaju djeci

priliku za istraživanje živih i neživih elemenata okoliša čime se podupire razumijevanje prirode te održivosti (Došen Dobud, 2005).

4. Rizična igra

U današnjem društvu različite okolnosti dovode djecu do mogućnosti izloženosti rizičnim igrama bilo fizičkog, emocionalnog ili socijalnog podrijetla. Dok one mogu pružiti priliku za dječje istraživanje, učenje i razvoj vještina, također nose i negativnu stranu poput opasnosti i ozljeda. Prvi korak je razumjeti prirodu rizičnih igara među djecom. Djeca tijekom odrastanja testiraju vlastite mogućnosti i granice. Igre koje uključuju rizik po život poput penjanja na visoke stvari, skakanja i igara snage, uključujući i borbe, dio su procesa učenja i istraživanja (Sandseter, 2011). Sve te aktivnosti pomažu djeci da razvijaju samopouzdanje, suradnju i timski rad. S druge strane, može se zaključiti da su rizične igre neizostavna komponenta razigranosti koja je važan aspekt djetinjstva (Tovey, 2010). Dječja igra sastoji se od rizičnih situacija, koje se javljaju i u svakodnevnom kretanju poput hodanja, preskakanja ili vožnje bicikla. Stoga, sprječavanje takvog načina igre moglo bi ograničiti i otežati djetetov razvoj da proučava i uči na prirodan način. Upravo suprotno od ograničavanja potrebno je dijete poticati i omogućiti mu izvođenje takvih igara, ali pod nadzorom odraslih. Nadzor nad igrom djeteta glavni je čimbenik sigurnosti. Odrasli moraju biti svjesni tih aktivnosti i osigurati okruženje za dječju igru. To uključuje osiguranje prave opreme i priprema sigurnog okruženja, osiguranje dovoljnog upozorenja ako ima opasnosti te smjernica djeci za pomoć rješavanja situacije. Osim toga, važno je napomenuti da podrška odraslih nije samo emocionalnog nego i psihosocijalnog karaktera. Drugim riječima, djeca također moraju osjećati da imaju podršku i povjerenje odraslih da se osjećaju sigurno i istražuju sebe. Za razvoj i napredak rizične igre potrebno je ohrabriti i pohvaliti kada dijete prevlada izazove ili kada nauči novu vještinu koja također može pomoći u poboljšanju djetetove dobrobiti i stečenog samopoštovanja. Uz podršku važno je razgovarati i objasniti o sigurnosti i odgovornosti igre. Djeca trebaju razumjeti značaj poštivanja pravila i granica te kako činiti informirane odluke tijekom igre. Uključuje stjecanje vještine procjene rizika, kontrole igre, u kojem smjeru kreće opasnost te kako je spriječiti. (Lučić, 2007).

5. Igra na otvorenom i rizik

Igre na otvorenom nude djeci priliku za istraživanje i razmišljanje o prirodnom svijetu, kroz igru na travi, šetnju šumskom cestom ili istraživanjem obale. Djeca istražuju okolinu oko sebe, proučavajući biljke, životinje i ekosustave (Tovey, 2010). Takva izravna veza s prirodom potiče dječju znatiželju te otkrivanje novih stvari u njihovoj blizini. Također, igra na otvorenom pruža velike mogućnosti za tjelesnu aktivnost i razvoj motoričkih vještina. Skakanje, trčanje, penjanje, bacanje lopte samo su neki od načina na koje se djeca mogu kretati i razvijati svoje tjelesne sposobnosti. Osim toga, igra na otvorenom potiče zdrav način života kod djece, potiče ih da budu aktivni i provode vrijeme vani umjesto pred ekranima. Emocionalno, igra na otvorenom pruža djeci priliku za izražavanje kreativnosti i mašte (Gray, 2014). Gradnja dvorca od pijeska, igra skrivača ili stvaranje umjetničkih djela od prirodnih materijala samo su neki od načina izražavanja kreativnosti. Ova slobodna igra potiče osjećaj samopoštovanja i samopouzdanja kod djece, omogućujući im da budu autentična i izraze svoje osjećaje. „Sigurnost predstavlja kompetentno nošenje s rizicima a ne njihovo izbjegavanje” (Prott, 2010, str. 18).

5.1. Vrste rizične igre

Sandseter (2011) spominje kako je najčešći oblik rizične igre ona na visini. Ova vrsta igre uključuje penjanje na penjalice, drveće, ljuljačke. Dobrobiti ove igre su motorički razvoj, ravnoteža te koordinacija. Igra poput brzog ljuljanja, trčanje te vožnja bicikla spadaju u kategoriju brze igre. Gray (2014) tvrdi da sanjkanje, ljuljanje na konopcu, klizanje niz tobogan kod djece budi adrenalin koji dovodi do situacija koje djeca jedva uspijevaju kontrolirati. Igre opasnim alatima koje Sandseter (2011) spominje noževima, čavlicima, čekićima ili škarama mogu izgledati zabrinjavajuće, ali pod nadzorom odraslih djeca postaju samostalnija i stječu praktične vještine. Isti autor navodi i grubu fizičku igru poput guranja, borbe i igara koje uključuju fizički kontakt. Pomoću njih djeca istražuju svoje granice i grade socijalne vještine poput pregovaranja i rješavanja sukoba.

5.1.1. Igre na visini

Igre na visini čija je karakteristika prisutnost rizika predstavljaju jedinstven spoj uzbuđenja, avanture i tjelesne aktivnosti koje intrigiraju djecu. Rizične igre, često provedene u prirodi ili specijaliziranim parkovima, uključuju primjerice penjanje po stablima, penjalicama, zidovima za penjanje. Naime, jedna od prednosti igranja rizičnih igara na visini uključuje razvoj motoričkih vještina. Penjanje po visini i slične igre razvijaju snagu, izdržljivost, ravnotežu i koordinaciju. Osim fizičkih, rizične igre na visini također uzrokuju emocionalne i socijalne prednosti. Timski rad prati zajedništvo i suradnju među djecom. Kroz takve izazove djeca uče kako funkcionirati zajedno, komunicirati i podržavati jedni druge, sve su to kvalitete koje se razvijaju, a ključne su za daljnji razvoj. Rizične igre na visini pružaju djeci priliku za suočavanje s osobnim strahovima i preprekama. Prevladavanje straha u tom trenutku može povećati samopouzdanje i osjećaj postignuća. (Sandseter, 2009)

5.1.2. Igre velikih brzina

Druga vrsta dječje igre koja spada u rizične su igre velikih brzina. Ova kategorija uključuje aktivnosti koje zahtijevaju brzo kretanje i uključuju rizik od pada ili sudara. Najčešći primjeri ovih igara su trčanje, skakanje, utrivanje, rolanje i vožnja bicikla. Djeca kroz ove igre jačaju svoje tijelo, doprinose poboljšanju fizičke izdržljivosti te razvijaju koordinaciju i ravnotežu jer moraju kontrolirati svoje pokrete i odrediti stopu kretanja kako bi smanjila rizik od ozljede. S jedne strane, igre velikih brzina imaju prednosti, ali imaju i velikih nedostataka. Naime, djetetu prijete rizik od ozljeda. Sandseter na ovu temu piše kako je rizik od ozljeda sasvim stvaran, ali da je to i dio učenja i napretka. Ozljede se mogu razlikovati od manjih ogrebotina i modrica do ozbiljnih lomova u kostima i udarca glavom. Kontrolirana izloženost riziku može pomoći djeci da se suoče s rizikom i zaštite. Sandseter (2009) tvrdi da je ključ sama sigurnost djece, koja treba biti nadgledana i omogućena. Igra velikih brzina može pomoći djeci koja se boje, ali može izazvati strah i stres kod djece koja su osjetljivijeg karaktera. Sandseter (2009) naglašava važnost prepoznavanja da sva djeca imaju različite granice u igri. U nekim slučajevima postoji opasnost da djeca osjete kako moraju prihvatiti rizik jer se to očekuje od strane njihovih vršnjaka ili odraslih. Sandseter iznosi zabrinutost zbog socijalnog pritiska, na primjer, na igralištu se djeca utrkuju te jedno dijete stalno gubi te se osjeća nezadovoljno. Društveni pritisak može dovesti do toga da se dijete usudi više nego

što bi inače; tada je veći rizik od ozljeda i negativnih iskustava. Roditelji i drugi odgojno-obrazovni djelatnici trebaju podržati svakodnevno sudjelovanje u društvenoj igri.

5.1.3. Igre s opasnim alatima

Igra s opasnim alatima, kao specifična kategorija rizične igre, uključuje aktivnosti koje zahtijevaju korištenje predmeta koji mogu uzrokovati ozljede ako se ne koriste pravilno. Jedna od ključnih prednosti igre s opasnim alatima je njen pozitivan utjecaj na razvoj fizičkih vještina djece. Sandseter (2009) naglašava da ovakve igre potiču razvoj fine motorike, koordinacije i snage. Djeca koja sudjeluju u ovim aktivnostima često imaju bolje razvijene ruke i prste, te bolju opću fizičku kontrolu. Korištenje alata poput čekića, pila ili noževa zahtijeva preciznost i kontrolu. Djeca uče kako pravilno držati i koristiti alat, što pridonosi razvoju fine motorike. Igranje s opasnim alatima također može pomoći djeci da razvijaju samostalnost. Ako se uspješno suoče s izazovom i koriste alat, to je izvor ponosa i samopouzdanja. Isto tako, ovakve igre potiču samostalnost jer uče kako koristiti alat te kako obaviti posao bez pomoći odrasle osobe. Također, korištenje opasnih alata zahtijeva pridržavanje sigurnih pravila. Djeca uče kako pravilno koristiti alat kako se ne bi ozlijedila i kako se ponašati u opasnim situacijama. Ovo iskustvo također pomaže djeci da razviju svijest o sigurnosti.

5.1.4. Gruba igra

Gruba igra kao posebna kategorija rizičnih igara uključuje fizičku aktivnost poput izravnog kontakta, energičnih pokreta i potencijalnih udaraca. U tom pogledu, od navedenih prednosti grube igre može se primijetiti razvoj snage, ravnoteže te koordinacije, a razvija se tako da dijete kontrolira svoje radnje. Osim tjelesnih aktivnosti, Sandseter ističe kognitivne i emocionalne koristi grube igre, poticanjem emocionalne otpornosti.

6. Odgojitelj

Ranom razvoju djeteta doprinosi uloga odgojitelja. Njihov rad nije samo u pogledu nadzora nad djetetom, već je usmjeren na poticanje cjelokupnog razvoja djeteta kroz planirane aktivnosti, igru i interakciju. Odgojitelji također pomažu u oblikovanju temelja za dječje obrazovanje i socijalizaciju, a njihova uloga je ključna za razumijevanje, izazove i priliku za profesionalni rast. Kako bi odgojitelj mogao ponuditi svojim radom te mogućnosti, mora biti profesionalno osposobljen (Lučić, 2007). Kroz raznovrsne aktivnosti, odgojitelji potiču razvoj jezičnih vještina, matematičke sposobnosti, kreativnosti, kao i emocionalne kompetencije. Odgojitelji koriste različite pedagoške pristupe i metode kako bi zadovoljili različite potrebe djece i prilagodili se njihovom individualnom tempu učenja. Oni se brinu za individualne razlike i potrebe djece te pružaju podršku svakom djetetu u postizanju njegovog punog potencijala (Tankersley i sur., 2012). Nadalje, odgojitelji su modeli ponašanja i uzori djeci. Njihova strpljivost, empatija i podrška pružaju djetetu osjećaj sigurnosti i povjerenja. Kroz svoj primjer, odgojitelji poučavaju djecu važnim životnim vještinama poput suradnje, poštovanja, samodiscipline i samopoštovanja.

6.1. *Implicitna pedagogija odgojitelja*

Pedagogija odgojitelja obuhvaća mnogo više od formalnog kurikulumu i planiranih obrazovnih aktivnosti. Implicitna pedagogija je nesvjesna i neformalna metoda poučavanja te ima ključnu ulogu u oblikovanju dječjeg iskustva učenja i razvoja (Petrović-Sočo, 2009). Stavovi i uvjerenja odgojitelja izravno utječu na stvaranje obrazovnog okruženja. Na primjer, odgojitelj koji vjeruje u važnost dječje autonomije i samostalnog istraživanja stvorit će okruženje bogato resursima i prilagodljivo individualnim potrebama djeteta. S druge strane, odgojitelj koji pridaje veću važnost disciplini i strukturiranju može oblikovati strože kontrolirano okruženje (Petrović-Sočo, 2009). Način na koji odgojitelji komuniciraju s djecom također je duboko ukorijenjen u njihovim stavovima i uvjerenjima. Pozitivan i podržavajući stav prema djetetovom potencijalu može dovesti do ohrabrujućih interakcija koje potiču samopouzdanje i socijalne vještine (Lučić, 2007).

Implicitna očekivanja odgojitelja imaju moć oblikovati dječje ponašanje i postignuća. Djeca su osjetljiva na reakcije odraslih na njihove postupke i djela, tj. očekivanja. Visoka očekivanja i pozitivan stav prema dječjim sposobnostima mogu potaknuti djecu na postizanje viših ciljeva (Petrović-Sočo, 2009). Također, tijekom evaluacijskog procesa uključuje se i zapažanje djece u svakodnevnom kreiranju i usvajanju, te primjećivanje djetetovih reakcija, interesa i postignuća

kako bi se metoda poučavanja prilagodila djetetovom napretku (Ljubetić, 2007). Postignuta kvaliteta odgoja i podrška, nužna je evaluacija kao sredstvo implicitne pedagogije. Promatranjem, refleksivnim praksama i povratnim informacijama odgojitelji mogu postati svjesni svojih nesvjesnih praksi i poboljšati ih. Uz pomoć rezultata evaluacije odgojitelji mogu biti motivirani za svoj profesionalni razvoj i promjene u praksi, u suradnji s kolegama, kako bi iskazali ono najbolje u svojim pedagoškim pristupima (Ljubetić, 2007).

6.2. Suradnja među odgojiteljima

Jedan od ključnih ciljeva suradnje između odgojitelja je omogućiti sigurno okruženje. Kroz zajedničko planiranje i nadzor, odgojitelji mogu otkriti moguće opasnosti i integrirati mjere za smanjenje rizika. Suradnja omogućava praćenje aktivnosti djece i trenutno reagiranje na nepredviđene situacije te osigurava svjesnost rizika i potrebnu spremnost na intervenciju (Slana, 2007). Suradnja među njima omogućava dijeljenje znanja i strategija te im ujedno pruža priliku za povećanjem ovih pozitivnih ishoda. Kroz suradnju će odgojitelji dijeliti ideje o tome koji je najbolji način pomoći djeci u rizičnim situacijama (Slana, 2007). Redovni sastanci odgojitelja ključni su jer omogućavaju planiranje i koordiniranje rizičnih igara. Na sastancima odgojitelji mogu raspravljati o svojim planiranim aktivnostima, identificirati potencijalne rizike i dogovoriti strategije za njihovo upravljanje. Uz to, sastanci pružaju mogućnosti da se pregledaju i procijene prethodne aktivnosti, čime se poboljšava svakodnevna praksa. (Slana, 2007)

7. Roditeljski stil helikopter i rizična igra: razmatranje optimalnog pristupa

U današnje vrijeme roditeljski stilovi su predmet rasprave i analize, posebno u kontekstu razvoja djece. Jedan od najpoznatijih roditeljskih stilova je tzv. helikopter-roditeljstvo, dok se u suprotnom spektru nalazi koncept rizične igre. Razumijevanje ovih pojmova i njihovih implikacija na djecu može pružiti dragocjene uvide u to koji roditeljski stil je najbolji za poticanje zdravog razvoja kroz rizičnu igru. Helikopter-roditeljstvo je stil u kojem roditelj neprestano nadgledaju svoju djecu. Naziv dolazi od vizualne slike roditeljstva koji lebde nad svojom djecom, spremni skočiti helikopterskim načinom ponašanja radi rješavanja gotovo svakog problema ili ograničenja. Ovaj stil roditeljstva obično uključuje preveliku zaštitničku praksu i kontrolu. Obuhvaća stalno nadgledanje dječjih aktivnosti, postavljanje strogih pravila i ograničenja. Navedeno preveliko zaštitničko ponašanje može rezultirati mnogim negativnim posljedicama. (Odenweller i Weber, 2014). Djeca od roditelja mogu osjetiti nedostatak sigurnosti i sposobnosti pri donošenju vlastitih odluka ili rješavanju problema, što može dovesti do toga da se dijete previše osloni na roditelje ili ne uspijeva samostalno funkcionirati u svakodnevnom životu. (Padilla-Walker i Nelson, 2012). Iako se može činiti da su helikopter-roditeljstvo i rizična igra suprotni koncepti, optimalni roditeljski stil može kombinirati elemente oba pristupa. Balansiran pristup uključuje pružanje podrške i smjernica djeci, ali im istovremeno osigurava slobodu i autonomiju. Rezultat je ljubazan i prostran pristup gdje djeca imaju mogućnost istražiti svijet i razviti svoje vještine. Stoga, optimalan roditeljski stil je autoritativno roditeljstvo. Autoritativni roditelji postavljaju pravila i očekivanja, ali dijete potiču na samostalnost i slobodu izražavanja. Kao takvi pružaju sigurnu bazu od koje djeca mogu istražiti svijet, ali ih ne ograniče u njihovoj potrazi. Autoritativni roditelji također prepoznaju važnost rizične igre u dječjem odrastanju i dopuštaju djeci da sudjeluju u izazovnim aktivnostima, ali ne predstavljaju prevelik rizik. Oni pružaju usmjeravanje, potporu kada je potrebno te omogućuju djetetu da donosi vlastite odluke i uči iz iskustva. Ovakav pristup pomaže razvijanju samopouzdanja, otpornosti i socijalnih vještina kod djece, te dovodi do smanjenog ugrožavanja sigurnosti (Ljubetić, 2007).

8. Perspektiva roditelja

Sigurnost djece je jedan od najvažnijih aspekata roditeljstva. Zabrinutost roditelja za sigurnost svoje djece posebno dolazi do izražaja kada je riječ o rizičnim igrama. Rizične igre uključuju aktivnosti koje su po svojoj prirodi usko povezane s fizičkim izazovima i mogućnošću da se ozlijede, ali one također igraju važnu ulogu u razvoju djece (Damodaran, 2008). Ova tema u praksi često izaziva rasprave roditelja, odgojitelja te stručnog tima. Rizična igra nosi sa sobom očigledne fizičke rizike koje ne smijemo zanemariti, također donosi mnoge razvojne koristi za djecu. Važno je da roditelji budu svjesni dobrobiti i razvojnih mogućnosti koje njihovo dijete stječe, pogotovo fizičkih poput snage, ravnoteže i koordinacije. Kroz rizične aktivnosti djeca uče o vlastitim granicama te imaju priliku izgraditi samopouzdanje (Gray, 2014). Nadalje, rizična igra potiče kreativnost i sposobnost rješavanja problema, koje je važno razvijati. Pored toga, sudjelovanje u igrama koje nose određene rizike prirodno potiče socijalni razvoj djece. Kroz interakciju sa svojim vršnjacima djeca stječu vještine timskog rada, pregovaranja i kompromisa. Istraživanja su stoga pokazala da djeca koja sudjeluju u ovakvim rizičnim igrama bolje reguliraju emocije jer se suočavaju s izazovima i strahovima koje moraju prevladati (Damodaram, 2008).

8.1. Razlozi zabrinutosti

Iako postoji mnogo prednosti rizičnih igara, mnogi roditelji duboko su zabrinuti za sigurnost svoje djece. Ta briga često proizlazi iz straha od fizičkih ozljeda poput posjekotina, lomova kostiju ili ozbiljnih povreda (Glassner, 1999). U današnjem društvu, koje naglašava sigurnost djece, roditelji često dolaze u dodir s informacijama koje pojačavaju njihove strahove, bilo kroz medijska izvješća o nesrećama ili putem društvenih mreža gdje se dijele priče o nezgodama. Roditelji također osjećaju pritisak društvenih normi koje od njih zahtijevaju da budu pažljivi i odgovorni. Kada se dijete ozlijedi, roditelji često osjećaju krivnju ili nedostatak odgovornosti, bez obzira na to koliko su takve situacije neizbježne u normalnom procesu dječjeg razvoja (Glassner, 1999).

8.2. *Kulturni utjecaji*

Kulturna sigurnost koja prevladava u mnogim zemljama također ima značajan utjecaj na percepciju roditelja o rizičnoj igri. U društvima u kojima se visoko cijeni sigurnost djece roditelji osjećaju obavezu što više osigurati djecu. Takva kultura često rezultira smanjenim mogućnostima za slobodnu igru i istraživanje, što može imati dugoročne posljedice za razvoj djece. S druge strane, u nekim zemljama rizična igra je prirodan dio djetinjstva. Na primjer, u nordijskim zemljama djeca su često motivirana da se igraju na otvorenom i preuzimaju rizik, uz minimalnu intervenciju roditelja. Ovaj pristup potiče samostalnost i otpornost kod djece, ali može biti teško prihvaćen u društvima u kojima je naglasak na sigurnosti (Tovey, 2007).

8.3. *Kako balansirati između rizika i sigurnosti?*

Ključna dilema za roditelje je kako uskladiti sigurnost s mogućnošću istraživanja i učenja kroz rizičnu igru. Stručnjaci se slažu da eliminiranje rizika nije ni moguće ni poželjno jer to može ograničiti razvojne mogućnosti djece (Tovey, 2007). Umjesto toga, preporučuje se pristup upravljanja rizikom, u kojem roditelji i okolina stvaraju sigurno, ali izazovno okruženje za igru. Ovaj pristup uključuje educiranje roditelja o važnosti rizične igre i načina procjene i upravljanja rizicima. Roditelji mogu naučiti kako podržati djecu da prepoznaju i procijene rizike, umjesto da ih izbjegavaju (Gray, 2014).

9. Suradnja odgojitelja i roditelja

Suradnja između roditelja i odgojitelja ključna je za omogućavanje zdravog i sigurnog razvoja djece. Rizična igra, koja obuhvaća aktivnosti koje nose elemente neizvjesnosti i mogućnosti ozljede, često izaziva zabrinutost kod roditelja, ali i odgojitelja. Stoga je važno da roditelji i odgojitelji uspostave učinkovitu suradnju kako bi se omogućilo da djeca sigurno sudjeluju u rizičnoj igri. Suradnja roditelja i odgojitelja može značajno povećati sigurnost i razvojne koristi rizične igre. Kroz efektivnu komunikaciju, zajedničko obrazovanje, planiranje i evaluaciju roditelji i odgojitelji mogu stvoriti okruženje koje omogućuje djeci da istražuju i uče kroz rizičnu igru. Jedan od ključnih čimbenika uspješne suradnje između roditelja i odgojitelja je redovita i otvorena komunikacija (Miljak, 1996). Redoviti sastanci, komunikacija elektronskom poštom i aplikacije za komunikaciju mogu pomoći u održavanju konstantne veze između roditelja i odgojitelja. Kroz ove kanale roditelji mogu biti obaviješteni o aktivnostima koje uključuju igru s rizikom, sigurnosnim mjerama koje se provode i razvojnim prednostima takvih aktivnosti. Iako je redovna komunikacija ključ uspješnog partnerstva, važno je i osigurati otvoren dijalog roditelja i odgojitelja (Miljak, 1996). Također, omogućiti roditeljima da u svakom trenutku mogu postaviti pitanje, izraziti brigu ili pružiti prijedlog na temu rizične igre. S druge strane, odgojitelji trebaju znati kako objasniti svoju metodologiju, sigurnosne protokole i svrhu rizične igre u provedbi kurikuluma. Otvorenim dijalogom roditelji i odgojitelji mogu zajedno raditi na stvaranju sigurnog i poticajnog okruženja.

9.1. Konkretna suradnja u rizičnoj igri

Edukacija kao alat ima ključnu ulogu u smanjenju zabrinutosti roditelja i povećanju razumijevanja o važnosti rizične igre. Odgojitelji mogu organizirati radionice, seminare i informativne sastanke za roditelje kako bi ih poučili o brojnim prednostima rizičnih igri, sigurnosnim mjerama i načinima pomoći djeci da se pravilno razvijaju unatoč rizičnim aktivnostima. Osim organiziranih programa, roditeljima se mogu pružiti informativni materijali poput brošura, vodiča i *online* resursa (Ljubetić, 2007). Materijal bi sadržavao informacije o vrstama rizičnih igri, dodatnim prednostima, savjetima za sigurnost i o tome kako pružiti podršku djeci tijekom određene igre. Edukacijom roditelja mogli bismo smanjiti strahove i povećati spremnost roditelja da podrže rizične igre. Povratne informacije roditelja su neizbježno sredstvo za konstantno poboljšanje rizične igre. Odgojiteljima je omogućeno da koriste upitnik, razgovaraju, prikupe informacije od roditelja, odnosno preko uloga roditelja analiziraju svoj rad u rizičnoj igri.

Odgojiteljima se pruža mogućnost da dobro obuhvate potrebe i brige roditelja. (Prott, Schepers i Liempd, 2010, prema Visković, Sunko, Mendeš, 2019).

9.2. Primjeri dobre prakse

Jedan od primjera dobre suradnje u rizičnoj igri između roditelja i odgojitelja je organizacija izleta u prirodi. Aktivnosti često uključuju rizične igre poput penjanja, trčanja, upoznavanja s različitim predmetima. Roditeljima su pružene obavijesti i obuke o sigurnosti i aktivnosti, a često su pozvani i kao volonteri. Ova suradnja znači da djeca mogu uživati u riziku igre u sigurnom i poticajnom okruženju. Prirodna igrališta su područja oblikovana kao model prirodnih okruženja počevši od materijala poput drva, kamenja, vode i bilja. Ova igrališta potiču djecu da se igraju i provode vrijeme u prirodi, u manjem i kontroliranom području u odnosu na tradicionalna dječja igrališta. Na primjer, Skogssjön u Mjölbyju u Švedskoj smatra se jednim od najpoznatijih prirodnih igrališta (HAGS, 2022). Sadrži brda, kanale s vodom, drvene strukture za penjanje i otvorena polja s travom. Djeca se mogu penjati, graditi skladišta i istraživati nove površine. Djeci omogućuju sigurno, ali izazovno okruženje u kojem mogu razviti tjelesne i kognitivne funkcije. Slobodne igraonice su prostori u kojima djeca imaju pristup raznim materijalima i alatima, a odrasli se miješaju samo kad je to neophodno. To im omogućava da istražuju svoju kreativnost i učenje rješavanja problema na svoj način. U Adventure Playground u Berkeleyu, Kalifornija, djeca imaju pristup čekićima, pilama, drvenim daskama i svemu što mogu koristiti za izgradnju. Uz nadzor, grade i konstruiraju stvari. Ovaj način učenja dopušta im da razviju praktične vještine, samopouzdanje i vještinu suradnje. Gradski prostori za rizičnu igru pružaju mogućnosti za stvaranje rizičnih prostora za igru, koristeći specifičan kontekst gradskog okruženja za stvaranje izazovnih i stimulativnih prostora za igru koristeći postojeće infrastrukturne elemente. Primjer: The Land u Wrexhamu, Wales, koristi nekorištene gradske površine kako bi stvorio prostor za rizičnu igru za djecu da grade skloništa, pale vatru pod nadzorom odraslih.

Šumske škole su obrazovni pristup usmjeren na korištenje šumskog okruženja kao sredstva za razvoj dječjih sustava kroz rizičnu igru. Djeca provode puno vremena vani, istražuju prirodu i sudjeluju u aktivnostima u kojima ima elemenata rizika. Primjer: Šumska škola Cedarsong Nature School u Vashon Islandu, Washington, ima program koji se održava isključivo na otvorenom bez obzira na vremenske uvjete. Djeca uče kroz igru, istražuju šumu, uključujući aktivnosti puzanja, planinarenja, gradnju skloništa, istraživanje biljaka i životinja te igre koje uključuju balansiranje i koordinaciju. Razvijaju samopouzdanje i duboku vezu s prirodom. Igra s vatrom, koja se odvija pod strogo kontroliranim uvjetima, može biti vrlo korisna za djecu, pomažući im u stjecanju svijesti o opasnosti i odgovornosti povezane s tim elementom, istovremeno pospješujući im samopouzdanje i samostalnost. Na primjer, Forest School program u Velikoj Britaniji često prakticira aktivnosti kao što su paljenje vatre, kuhanje na otvorenom plamenu i izgradnja jednostavnih skloništa. Djeca uče kako sigurno rukovati vatrom, a sve se aktivnosti provode pod nadzorom stručnjaka. To iskustvo pomaže da razviju osjećaj odgovornosti i praktične vještine. Igra u vodi kao što je plivanje u prirodnim vodama, istraživanje potoka i igranje na plaži, odličan je način za djecu da sudjeluju u rizičnoj igri dok uče o sigurnosti u vodi i razvijaju tjelesne vještine. Primjer: programi poput australskog Waterwise kombiniraju učenje plivanja s rizičnom igrom. Djeca istražuju vodena bića, igraju se na plažama i sudjeluju u aktivnostima kao što su skakanje sa stijena u vodu pod vodstvom kvalificiranih instruktora. Ove aktivnosti pomažu djeci da razviju sigurnost u vodi, tjelesnu snagu i otpornost. Istraživački kampovi omogućuju djeci da provedu produženo vrijeme u prirodnom okruženju, sudjelujući u aktivnostima poput planinarenja, veslanja, penjanja i drugih avanturističkih aktivnosti. Primjer: kampovi poput Outward Bound pružaju djeci priliku da iskuse izazovne aktivnosti na otvorenom razvijajući voditeljske vještine, suradnju u timu i samopouzdanje.

9.3. *Primjeri dobre prakse u Republici Hrvatskoj*

Škola u prirodi „Lovranska Draga“ pruža djeci jedinstvenu priliku za povezivanje s prirodom i razvoj ključnih životnih vještina kroz dinamične i izazovne aktivnosti. Ovaj program u Parku prirode Učka nudi raznovrsna iskustva koja uključuju fizičke i mentalne izazove, motivirajući djecu da se suoče s novim situacijama i uče kroz igru i iskustvo. To su planinarenje i orijentacijske trke, zatim djeca se penju po stazama različite težine i koriste karte i kompas za navigaciju. Razvijaju tjelesnu izdržljivost, kognitivne vještine i sposobnost rješavanja problema. Izgradnja skloništa od prirodnih materijala potiče kreativnost, timski rad i praktične vještine. Djeca uče kako koristiti resurse koje priroda nudi za stvaranje funkcionalnih struktura. Istražuju prirodu otkrivajući biljni i životinjski svijet. Razvijaju ekološku svijest, potiče im se ljubav prema prirodi te prepoznavanje i poštovanje biološke raznolikosti. Djeca uče osnovne vještine preživljavanja poput paljenja vatre, filtriranja vode i pružanja prve pomoći, djeca jačaju samostalnost, samopouzdanje i pripremljenost za nepredviđene situacije. Djeca stječu važne životne vještine koje mogu koristiti i izvan prirodnog okruženja. Program uključuje igre poput povlačenja konopa i grubih izazova, razvijajući timski duh, suradnju i komunikacijske vještine. Djeca uče kako raditi zajedno, rješavati konflikte i raditi na zajedničkim ciljevima. Škola u prirodi „Lovranska Draga“ predstavlja izvanredan način za djecu da se povežu s prirodom, razviju važne životne vještine i stvore trajne uspomene. (Park prirode Učka, 2021)

„Party land“ je avanturistički park smješten u blizini Zagreba, osmišljen da ponudi djeci i obiteljima priliku za rizičnu igru u sigurnom, ali izazovnom okruženju. Aktivnosti koje park nudi su *zipline*, *slackalice* i *paintball*. Djeca imaju priliku sudjelovati u timskim izazovima, istraživačkim misijama i natjecanjima koja testiraju njihove fizičke i mentalne vještine. *Slackalice*: hodanje po užetu na različitim visinama pomaže u razvoju ravnoteže i koncentracije.

Šumske vrtićke grupe „šumska djeca“ djeluju u nekoliko gradova u Hrvatskoj, pružajući djeci mogućnost da većinu svog vremena provode na otvorenom, u šumama i parkovima. Aktivnosti koje provode su istraživanje prirode, izgradnja skloništa, sakupljanje prirodnih materijala, te igre koje uključuju penjanje, trčanje i skakanje. Radionice često sadrže kreativne projekte korištenjem prirodnih materijala i osnovne vještine preživljavanja. Cilj programa je poticanje tjelesnog razvoja, kreativnosti i samopouzdanja. Djeca u dobi od 3 do 6 godina imaju mogućnost učiti o prirodi, razvijanju osjećaja odgovornosti prema okolišu te stječu osnovne vještine koje će im pomoći u budućem razvoju. Također, djeca imaju mogućnost cjelodnevnog, poludnevnog i vikend boravka u prirodi uz pratnju educiranih odgojitelja. Osim toga, obitelj je uključena u rad i aktivnost vrtića kako bi se kroz zajedničko druženje i uključenost roditelja jačao osjećaj zajedništva unutar obitelji. Jedan od objekata je šumski vrtić u Puli koji veliku pažnju posvećuje stjecanju radnih navika kroz provođenje jednostavnih, a korisnih aktivnosti poput vrtlarstva, paljenja logorske vatre, izrade igračaka te pripreme hrane. Ovaj vrtić posvećuje mnogo pažnje zdravoj prehrani, pa tako „šumska djeca“ jedu nutritivno bogatu vegetarijansku hranu, kad god je to moguće iz organskog uzgoja te čak uzgajaju svoje voće i povrće. (Obrt za čuvanje djece Šumska djeca, 2019)

10. Zaključak

U cjelini, zaključak o rizičnoj igri te pogledu odgojitelja i roditelja može se odnositi na brojne aspekte povezane s razvojem djece, sigurnošću i pristupima odgoju i obrazovanju. Rizična igra, koja uključuje situacije nesigurnosti i moguće opasnosti, usprkos zabrinutosti roditelja te ponekad i odgojitelja pokazuje brojne vrijednosti za dječji razvoj. Važnost rizične igre često je prepoznata kod educiranih odgojitelja. Naime, rizična igra može pomoći djeci da razvijaju fizičke vještine, samopouzdanje, otpornost i socijalne kompetencije. Kroz istraživanje i savladavanje fizičkih izazova djeca otkrivaju svoje granice, uče kako se nositi s neuspjehom te preuzimaju odgovornost za vlastite postupke. S druge strane, odgojitelji prepoznaju važnost osiguravanja okruženja u kojem djeca mogu istraživati svoje mogućnosti. Suradnjom među kolegama odgojitelji osiguravaju podršku rizičnoj igri djece te bolju prevenciju mogućih nezgoda. Čini se da roditelji imaju podijeljene stavove prema rizičnoj igri. S jedne strane, roditelji žele da njihova djeca ostanu sigurna i nepovrijeđena, a s druge strane većina roditelja prepoznaje da pretjerano kontroliranje djece može ograničiti dječji razvoj i spriječiti stjecanje različitih mogućnosti za razvoj životnih vještina. Stoga je izazov svim roditeljima balansirati između rizične igre i sigurnosti te dopustiti djeci igranje rizičnih igara, kontrolirajući njihovu sigurnost. Kvalitetnom suradnjom roditelja i odgojitelja te zajedničkim educiranjem omogućava se slobodnije dječje istraživanje te uspješan razvoj djece.

11. Literatura

1. Damodaran, A. (2008). Strategic Risk Taking: A Framework for Risk Management. Wharton School Press, Pearson Education.

Preuzeto:

[https://books.google.hr/books?hl=hr&lr=&id=TJ0dnfed0_wC&oi=fnd&pg=PR7&dq=Damodaran,+A.+\(2008\).+Strategic+Risk+Taking:+A+Framework+for+Risk+Management.+Wharton+School](https://books.google.hr/books?hl=hr&lr=&id=TJ0dnfed0_wC&oi=fnd&pg=PR7&dq=Damodaran,+A.+(2008).+Strategic+Risk+Taking:+A+Framework+for+Risk+Management.+Wharton+School) (31. 05. 2024.)

2. Došen Dobud, A. (2005). Malo dijete - veliki istraživač. Zagreb: Alineja
3. Duran, M. (2001). Dijete i igra. Jastrebarsko: Naklada Slap
4. Čakmazović, A. (2021). Medijska pismenost za najmlađe: Multimedijски priručnik za djecu predškolske dobi i rane školske dobi / autorica Alma Čakmazović; ilustracije Petra Zlonoga. Digitalne zbirke Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Preuzeto: <https://www.medijskapismenost.hr/wp-content/uploads/2021/04/Medijska-pismenost-za-najmla%C4%91e-multimedijски-priru%C4%8Dnik.pdf> (20. 05. 2024.)
5. Gray, P. (2014). Risky play: Why children love it and need it. Psychology Today. Preuzeto: <https://www.psychologytoday.com/us/blog/freedom-learn/201404/risky-play-why-children-love-it-and-need-it> (20. 05. 2024.)
6. Glassner, B. (1999). The construction of fear. Qualitative Sociology. Preuzeto: <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=49eea2da1f7ebedc858ef8f29feafadae4d05888> (31. 05. 2024.)
7. Lučić, K. (2007). Odgojiteljska profesija u suvremenoj odgojno-obrazovnoj ustanovi. Odgojne znanosti. Preuzeto: <https://hrcak.srce.hr/20837> (21. 05. 2024.)
8. Ljubetić, M. (2007). (Samo)vrednovanje u sustavu ranog odgoja i obrazovanja, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Odsjek za pedagogiju. Preuzeto: <https://hrcak.srce.hr/20837> (21. 05. 2024.)
9. Ljubetić, M. (2007). Biti kompetentan roditelj. Zagreb: Mali profesor
10. Miljak, A. (1996). Humanistički pristup teoriji i praksi predškolskog odgoja. Zagreb: Persona

11. Padilla-Walker, L. M., i Nelson, L. J. (2012). Black hawk down?: Establishing helicopter parenting as a distinct construct from other forms of parental control during emerging adulthood. *Journal of adolescence*
12. Petrović-Sočo, B. (2009). Mijenjanje konteksta i odgojne prakse dječijih vrtića. Akcijsko istraživanje s elementima etnografskog pristupa. Zagreb: Mali profesor
13. Prott, R.: Pedagogija: umjetnost nošenja s rizikom, a ne njegovog izbjegavanja. U „Igra na otvorenome“, Djeca u Europi: Zajednička publikacija mreže europskih časopisa, godina II, broj 4, 2010. Zagreb: Pučko otvoreno učilište Korak po korak, str. 18-19
14. Sandseter, E. (2011). Children's risky play from an evolutionary perspective. *Evolutionary Psychology*. Preuzeto: DOI:10.1177/147470491100900212 (20. 5. 2024.)
15. Slana, J. (2007). Poticanje međusobne suradnje odgojitelja. *Informatologia*. Preuzeto: <https://hrcak.srce.hr/file/20493> (20. 05. 2024)
16. Tankersley, D., Brajković, S. Handžar, S., Rimkiene, R., Sabaliauskiene, R., Trikić, Z. I Vonta, T. (2012). Teorija u praksi. Priručnik za profesionalni razvoj odgojitelja. Zagreb: Pučko otvoreno učilište Korak po korak
17. Tovey, H. (2007). Playing Outdoors: Spaces And Places, Risk And Challenge. Preuzeto: https://books.google.hr/books/about/Playing_Outdoors_Spaces_And_Places_Risk.html?id=Frt28Hce5QAC&redir_esc=y (31. 05. 2024)
18. Tovey, H. (2010). Playing on the Edge: Perceptions of Risk and Danger in Outdoor Play. P. Broadhead, J. Howard I E. Wood Play and Learning in the Early Years. Preuzeto: https://books.google.hr/books?hl=en&lr=&id=K_5cBAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA79&dq=cotton+wool+to+safe+environment+for+children&ots=KxsWSmMQeb&sig=LvAbccTXPdxJo6BCAPEob1B (20. 05. 2024.)
19. Odenweller, K. G., Weber, K. (2014). Investigating Helicopter Parenting, Family Environments, and Relational Outcomes for Millennials. Department of Communication Studies. West Virginia University. (20.05.2024)
20. Visković, I., Sunko, E., Mendeš, B. (2019). Children's Play—The Educator's Opinion. *Education Sciences*. Preuzeto s <https://doi.org/10.3390/educsci9040266> (20. 05. 2024.)

Mrežne stranice

1. <https://www.hags.com/hr/inspiration/case-studies/skogssjobadet-sweden> (05. 08. 2024)
2. <https://www.510families.com/profile-adventure-playground/> (05. 08. 2024)
3. <https://rethinkingchildhood.com/2017/04/27/the-land-video-adventure-play-messy-oasis/> (05. 08. 2024)
4. <https://cedarsongway.org/cedarsong-way/> (05. 08. 2024)
5. <https://forestschoollassociation.org/what-is-forest-school/> (05. 08. 2024)
6. <https://www.outwardboundcroatia.com/en/> (05. 08. 2024)
7. <https://www.pp-učka.hr/lovranska-draga-setnica-slap-staze/> (05. 08. 2024)
8. <https://party-land.eu/djecji-adrenalinski-park/> (05. 08. 2024)
9. <https://sumskadjeca.com/> (05. 08. 2024)

Izjava o samostalnoj izradi rada

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mog rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

Ivana Kolarić

U Zagrebu, 19.08.2024